

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АВТОМОБІЛЬНО-
ДОРОЖНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання практичних занять
з дисципліни «Регіональна економіка»
для студентів денної та заочної форми навчання
спеціальностей 051 «Економіка»,
292 «Міжнародні економічні відносини»

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

До видавництва й у світ дозволяю
Проректор

І.П. Гладкий

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до виконання практичних занять
з дисципліни «Регіональна економіка»
для студентів денної та заочної форми навчання
спеціальностей 051 «Економіка»,
292 «Міжнародні економічні відносини»

Всі цитати, цифровий, фактичний
матеріал і бібліографічні відомості
перевірені, написання сторінок
відповідає стандартам

Затверджено
методичною радою
університету
протокол __ від ____

Укладач:

Шевченко І.Ю.

Відповідальний за випуск:

Іванілов О.С.

Харків, ХНАДУ, 2018

Укладач: доц. Шевченко І.Ю.

ЗМІСТ

<i>Вступ</i>	5
<i>Практичне заняття № 1.</i>	
Регіональна економіка як наука	7
<i>Практичне заняття № 2-4.</i>	
Регіональні соціально-економічні системи	19
<i>Практичне заняття № 5-6.</i>	
Економічний потенціал регіонів	26
<i>Практичне заняття № 7.</i>	
Регіональні особливості розвитку галузевих комплексів	42
<i>Практичне заняття № 8.</i>	
Регіональна економічна політика та управління регіональним розвитком	47
<i>Перелік рекомендованої літератури</i>	61

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Регіональна економіка» належить до циклу дисциплін професійної та практичної підготовки бакалаврів спеціальностей 051 «Економіка», 292 «Міжнародні економічні відносини».

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування у студентів знань, умінь та уявлень щодо теоретичних і науково-методологічних засад формування регіональних соціально-економічних систем, економічного потенціалу регіонів, регіональних галузевих комплексів та управління регіональним соціально-економічним розвитком в умовах трансформаційних процесів у національній економіці та активізації інтеграційних процесів.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні і науково-методологічні засади формування регіональних соціально-економічних систем, економічного потенціалу регіонів, регіональних галузевих комплексів та управління регіональним соціально-економічним розвитком.

Основні завдання вивчення навчальної дисципліни полягають у формуванні у студентів сукупності знань, навичок та уявлень щодо предмету дисципліни.

По завершенні вивчення дисципліни студенти повинні:

знати:

- еволюцію теорій регіональної економіки;
- методологію регіональної економіки;
- місце регіональної економіки в системі наук;
- принципи, фактори та закономірності формування регіональних соціально-економічних систем;
- фактори та закономірності економічного районування;
- економічне районування України;
- регіональні особливості розвитку економічного потенціалу України (в тому числі природно-ресурсного, екологічного, демографічного, трудового, освітнього, наукового, інноваційного, підприємницького, виробничого, експортного, фінансового та інвестиційного);

- регіональні особливості розвитку галузевих комплексів України (в тому числі паливно-енергетичного, металургійного, машинобудівного, хімічного, агропромислового, лісопромислового, транспортного, будівельного та соціального комплексів);

- напрями вітчизняної державної регіональної економічної політики та перспективи їх трансформації в контексті активізації інтеграційних процесів.

вміти:

- застосовувати традиційні методи регіоналістики (метод системного аналізу, балансовий метод, картографічний метод, статистичний метод, метод економіко-математичного моделювання, метод соціально-економічного прогнозування, порівняльний метод, метод польових досліджень);

- ідентифікувати визначальні фактори формування регіональних соціально-економічних систем;

- оцінювати міжрегіональну та внутрішньорегіональну диференціацію соціально-економічного розвитку;

- діагностувати проблеми та прогнозувати перспективи соціально-економічного розвитку регіонів;

- розрізняти та характеризувати економічні райони;

- здійснювати комплексний аналіз економічного потенціалу регіонів;

- розробляти заходи з нівелювання проблем розвитку економічного потенціалу регіонів;

- виявляти регіональні особливості розвитку галузевих комплексів;

- характеризувати пріоритетні напрями державної регіональної економічної політики;

- виявляти особливості державного фінансування соціально-економічного розвитку регіонів;

- аналізувати ефективність державних цільових програм регіонального розвитку.

Навчальна дисципліна «Регіональна економіка» має міждисциплінарні зв'язки з навчальними курсами «Національна економіка», «Прогнозування соціально-економічних процесів» і «Державне регулювання економіки».

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1

ТЕМА: РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА ЯК НАУКА

Мета: закріпити теоретичні знання та набути практичних навичок з ідентифікації теорій регіональної економіки, місця регіональної економіки в системі наук і застосування методології досліджень регіонального розвитку.

Завдання 1. Дати відповідь на тестові завдання. Вірна відповідь оцінюється 2 балами. Результати тестування трактуються відповідно до шкали ECTS.

1. Регіональна економіка – це ...

а) наука та навчальна дисципліна, що вивчає закони і закономірності функціонування й розвитку економіки країни у взаємодії з іншими країнами, а також на підставі пізнаних закономірностей обґрунтовує пріоритети державної економічної політики;

б) галузь економічної науки, об'єктом вивчення якої є господарство окремих територій країни, тобто її регіонів;

в) наука, яка вивчає взаємодію окремих економічних суб'єктів та досліджує механізм функціонування конкретних ринків;

г) немає вірної відповіді.

2. Що є предметом вивчення дисципліни «регіональна економіка»?

а) продуктивні сили регіонів;

б) регіональні аспекти економічних зв'язків і відносин;

в) просторовий розвиток господарства, закономірності, принципи та фактори його формування і функціонування;

г) всі відповіді вірні.

3. Що є об'єктом дослідження регіональної економіки?

а) національне господарство;

б) підприємство;

в) господарство певного регіону;

г) немає вірної відповіді.

4. *Що з перерахованого не відноситься до завдань регіональної економіки як науки і навчальної дисципліни?*

- а) розвиток та вдосконалення методології регіональних досліджень на основі врахування сучасних теоретичних напрямів;
- б) розробка наукових основ оптимальної трансформації структури соціально-економічних систем регіонів;
- в) вивчення процесів, що впливають на економіку регіонів;
- г) немає вірної відповіді.

5. *Що таке «регіон»?*

- а) територія, на якій функціонує і розвивається система зв'язків і залежностей між підприємствами та організаціями, розташованими в його межах;
- б) підсистема соціально-економічного комплексу країни та його відносно самостійна частина із закінченим циклом відтворення, що має свою специфіку;
- в) вірні відповіді а та б;
- г) немає вірної відповіді.

6. *Коли сформувалося поняття про регіональну науку?*

- а) в 50-х роках ХХ ст.;
- б) в 60-х роках ХХ ст.;
- в) в 70-х роках ХХ ст.;
- г) в 80-х роках ХХ ст.

7. *Який вчений був ідеологом поняття «регіональна наука»?*

- а) У. Айзард;
- б) А. Льош;
- в) Й. Тюнен;
- г) В. Крісталлер.

8. *Які зарубіжні вчені вважаються фундаторами «регіональної науки»?*

- а) А. Вебер;
- б) У. Айзард;
- в) П. Хаггет;
- г) вірні відповіді б і в.

9. Початок розробки теорії розміщення виробництва відноситься до ...

- а) кінця XVIII – початку XIX ст.;
- б) кінця XIX – початку XX ст.;
- в) кінця XX – початку XXI ст.;
- г) немає вірної відповіді.

10. Початок розробки теорії розміщення виробництва був покладений ...

- а) Д. Рікардо;
- б) Й. Тюненом;
- в) А. Вебером;
- г) вірні відповіді б і в.

11. Становлення та розвиток теорій розміщення продуктивних сил і регіональної економіки в Україні відбувалися під керівництвом...

- а) А. Льоша;
- б) В. Вернадського;
- в) М. Туган-Барановського;
- г) О. Русова.

12. Класичними штандортними теоріями розміщення виробництва вважаються:

- а) теорія Й. Тюнена;
- б) теорія В. Лаунхардта;
- в) теорія А. Вебера;
- г) всі відповіді вірні.

13. Неокласичними штандортними теоріями розміщення засобів виробництва вважаються:

- а) теорія Д. Сміта;
- б) теорія А. Предьоля;
- в) теорія Т. Паландера;
- г) теорія А. Льоша.

14. До теорій кумулятивного зростання регіонів відносяться:

- а) теорія Р. Мюрдаля;
- б) теорія Х. Зіберта;

- в) теорія А. Маршала;
- г) теорія Дж. Бортса.

15. Якими дослідниками робилися спроби розроблення «нової теорії регіонального росту»?

- а) Е. Боде;
- б) Я. Тінберген;
- в) К. Кріген-Боден;
- г) Х. Рідчардсон.

16. Чия теорія розміщення виробництва передбачала поняття «ізольована держава»?

- а) Д. Рікардо;
- б) Й. Тюнена;
- в) А. Вебера;
- г) вірні відповіді б і в.

17. Й. Тюнен вважав, що основними визначальними факторами розміщення виробництва є:

- а) транспортні витрати;
- б) виробничі витрати;
- в) земельна рента;
- г) всі відповіді вірні.

18. Чия теорія розміщення виробництва передбачала розподілення природних зон на «локалізовані матеріали» та «розповсюджені матеріали»?

- а) Д. Рікардо;
- б) Й. Тюнена;
- в) А. Вебера;
- г) вірні відповіді б і в.

19. А. Вебер вважав, що основними визначальними факторами розміщення виробництва є:

- а) транспортний потенціал;
- б) трудовий потенціал;
- в) сировинний потенціал;
- г) споживчий потенціал.

20. Який вчений запропонував показник «матеріальний індекс» (відношення ваги локалізованих матеріалів, що поступають на завод, до ваги готової продукції)?

- а) А. Льош;
- б) Й. Тюнен;
- в) А. Вебер;
- г) В. Крісталлер.

21. Який вчений запропонував показник «робочий коефіцієнт» (відношення витрат на робочу силу до сумарної ваги матеріалів, які витрачаються, і до готової продукції)?

- а) А. Льош;
- б) Й. Тюнен;
- в) А. Вебер;
- г) В. Крісталлер.

22. А. Льош вважав, що основними визначальними факторами розміщення виробництва є:

- а) транспортні витрати;
- б) технічний прогрес;
- в) податки;
- г) всі відповіді вірні.

23. В чій теорії розміщення виробництва приділялася увага «агломераційній економії»?

- а) Д. Рікардо;
- б) Й. Тюнена;
- в) А. Вебера;
- г) вірні відповіді б і в.

24. Теорія «Центр – периферія» була розроблена ...

- а) Д. Рікардо;
- б) Ф. Перру;
- в) Дж. М. Фрідманом;
- г) Дж. М. Кейнсом.

25. Який вчений розробив теорію «центральної місць» і обґрунтував її емпіричними даними?

- а) А. Льош;

- б) Й. Тюнен;
- в) А. Вебер;
- г) В. Крісталлер.

26. Теорія «Полюсів зростання» була розроблена ...

- а) Д. Рікардо;
- б) Ф. Перру;
- в) Дж. М. Фрідманом;
- г) Дж. М. Кейнсом.

27. Який вчений визначив оптимальні розміри ринкових зон мережею, яка складається з правильних шестикутників?

- а) А. Льюїс;
- б) Й. Тюнен;
- в) А. Вебер;
- г) В. Крісталлер.

28. Обґрунтував оптимальне розміщення підприємств 2-х виробників, що конкурують між собою, ...

- а) Р. Вернон;
- б) Т. Паландер;
- в) Х. Хотеллінг;
- г) А. Предьоль.

29. Дж. Фрідман вважав, що економічне зростання концентрується виключно в ...

- а) селах;
- б) селищах;
- в) селищах міського типу;
- г) містах.

30. «Точка штандорту» є ключовим поняттям теорії розміщення виробництва ...

- а) А. Льюїса;
- б) Й. Тюнена;
- в) А. Вебера;
- г) В. Крісталлера.

31. Який вчений вважав нововведення джерелом економічного розвитку територій?

- а) А. Льюш;
- б) Й. Тюнен;
- в) Т. Хагерстранд;
- г) В. Крісталлер.

32. Який вчений розробив засади теорії просторової економічної рівноваги?

- а) А. Льюш;
- б) Т. Хагерстранд;
- в) В. Крісталлер;
- г) Дж. М. Фрідман.

33. Яка з цих наук вивчає особливості соціального, екологічного, економічного, політичного, культурного, духовного розвитку територіальних спільностей людей (соціумів) у системі, досліджуючи відтворення соціального життя на конкретній території?

- а) регіонологія;
- б) регіонознавство;
- в) регіоналістика;
- г) регіональна економіка.

34. Яка з цих наук вивчає економічні райони всіх рівнів та територіальну організацію господарства в них?

- а) регіонологія;
- б) регіонознавство;
- в) регіоналістика;
- г) регіональна економіка.

35. Яка з цих наук являє собою синтез підходів різних наук до регіональних досліджень?

- а) регіонологія;
- б) регіонознавство;
- в) регіоналістика;
- г) регіональна економіка.

36. До загальнонаукових методів, що застосовуються при проведенні регіональних досліджень, належать:

- а) картографічний метод;

- б) метод територіальних пропорцій;
- в) порівняльний метод;
- г) немає вірної відповіді.

37. До спеціальних методів, що застосовуються при проведенні регіональних досліджень, належать:

- а) метод польових досліджень;
- б) статистичний метод;
- в) діалектичний метод;
- г) балансовий метод.

38. Застосовується для групування територіальних об'єктів з однаковими або схожими рисами ...

- а) програмно-цільовий метод;
- б) метод типології та класифікації;
- в) балансовий метод;
- г) немає вірної відповіді.

39. Передбачає використання комплексного підходу до вивчення прямих і зворотних взаємозв'язків між елементами територіальної системи, і аналіз їх зіставлення ...

- а) метод системного аналізу;
- б) балансовий метод;
- в) картографічний метод;
- г) статистичний метод.

40. Допомагає визначити оптимальне співвідношення між ресурсами та їх використанням, між галузями спеціалізації регіону і галузями, які доповнюють територіальний комплекс ...

- а) метод системного аналізу;
- б) балансовий метод;
- в) картографічний метод;
- г) статистичний метод.

41. Передбачає обробку, аналіз і систематизацію статистичної інформації, дає можливість кількісно охарактеризувати фактори, які впливають на стан об'єктів, порівняти конкретні кількісні та якісні характеристики рівня розвитку соціально-економічних систем регіонів ...

- а) метод системного аналізу;
- б) балансовий метод;
- в) картографічний метод;
- г) статистичний метод.

42. Комплекс наукових підходів та інструментів, що сформувався на стику економіки з математикою і кібернетикою, і сприяє моделюванню економічних процесів на регіональному рівні ...

- а) картографічний метод;
- б) статистичний метод;
- в) метод соціально-економічного прогнозування;
- г) метод економіко-математичного моделювання.

43. Сукупність наукових підходів та інструментів для створення прогнозів розвитку і функціонування регіональних соціально-економічних систем у майбутньому ...

- а) картографічний метод;
- б) статистичний метод;
- в) метод соціально-економічного прогнозування;
- г) метод економіко-математичного моделювання.

44. Використовується для збирання первинної соціально-економічної інформації в регіоні ...

- а) метод системного аналізу;
- б) балансовий метод;
- в) порівняльний метод;
- г) метод польових досліджень.

45. Використовують для зіставлення об'єктів як природних, так і перетворених у процесі господарської діяльності ...

- а) метод системного аналізу;
- б) балансовий метод;
- в) порівняльний метод;
- г) метод польових досліджень.

46. До економіко-математичних методів регіональних досліджень належать:

- а) методи економічної статистики;
- б) методи економічного прогнозування;

- в) методи економічної кібернетики;
- г) всі відповіді вірні.

47. Основними завданнями регіональних досліджень є такі:

- а) визначення принципів і закономірностей розміщення продуктивних сил і окремих галузей регіонів;
- б) районування території за визначеними ознаками та обґрунтування міжрайонних і районних комунікацій усіх видів;
- в) розроблення прогнозів соціально-економічного розвитку регіонів;
- г) всі відповіді вірні.

48. Застосування класифікації та типології у вивченні проблем і явищ є характерним для такого етапу дослідження регіонального розвитку:

- а) програмного;
- б) аналітичного;
- в) модельного;
- г) концептуально-конструкторського.

49. Визначення чіткого порядку вироблення конкретних рішень щодо розміщення продуктивних сил є характерним для такого етапу дослідження регіонального розвитку:

- а) алгоритмічного;
- б) аналітичного;
- в) інформаційного;
- г) програмного.

50. Оцінювання регіонального розвитку традиційно провадиться через розрахунок індикаторів:

- а) структурних;
- б) науково-інноваційних;
- в) виробничих;
- г) всі відповіді вірні.

Завдання 2. З'єднайте частини А і Б табл. 1.1 таким чином, щоб представити історичну еволюцію теорій регіональної економіки у табл. 1.2.

Таблиця 1.1 – Вихідні дані для завдання 2

А		Б	
1	А. Вебер	1	«Ізольована держава та її відношення до сільськогосподарської та національної економіки»
2	А. Льош	2	«Політика регіонального розвитку»
3	Т. Хагерstrand	3	«Про розміщення промисловості: чиста теорія штандорту»
4	В. Крісталлер	4	«Дифузія інновацій як просторовий процес»
5	Й. Тюнен	5	«Просторова організація господарства»
6	Дж. М. Фрідман	6	«Центральні місця в південній Німеччині»

Таблиця 1.2 – Історична еволюція теорій регіональної економіки

Рік	Наукова праця	Автор
1826		
1909		
1933		
1940		
1953		
1966		

Завдання 3. З'єднайте частини А і Б табл. 1.3 таким чином, щоб представити визначальні риси теорій регіональної економіки.

Таблиця 1.3 – Визначальні риси теорій регіональної економіки

А		Б	
1	Теорія «Розміщення сільського господарства»	1	зони збуту продукції мають форму правильних шестикутників
2	Теорія «Просторова організація господарства»	2	оптимальне місце розміщення виробництва визначається мінімізацією витрат
3	Теорія «Дифузії нововведень»	3	межі ринкових зон проходять по кривій байдужості
4	Теорія «Штандорту промисловості»	4	транспортні та виробничі витрати пов'язані оберненою залежністю
5	Теорія «Центр – периферія»	5	генерація інновацій має 4 стадії: виникнення, дифузія, накопичення, насичення
6	Теорія «Центральних місць»	6	економічне домінування центру забезпечується за рахунок «викачування» ресурсів з периферійних районів

Завдання 4. З'єднайте частини А і Б табл. 1.4 таким чином, щоб представити методологію регіональної економіки.

Таблиця 1.4 – Методологія регіональної економіки

А		Б	
1	Загальнонаукові методи	1	діалектичний метод
2	Міждисциплінарні методи	2	метод соціально-економічного прогнозування
3	Спеціальні методи	3	метод системного аналізу
		4	системний метод
		5	метод соціальних досліджень
		6	балансовий метод
		7	картографічний метод
		8	математичний метод
		9	метод польових досліджень
		10	історичний метод

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2-4

ТЕМА: РЕГІОНАЛЬНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ СИСТЕМИ

Мета: закріпити теоретичні знання та набути практичних навичок зі здійснення ретроспективного аналізу та оцінювання міжрегіональної диференціації соціально-економічного розвитку регіонів і економічних районів.

Завдання 1. За вихідними даними, що надаються викладачем, провести ретроспективний аналіз соціально-економічного розвитку регіонів України (табл. 2.1). Результати розрахунків навести в табл. 2.2. При цьому в табл. 2.2 у стовпцях 5, 8, 11 і 14 («інтерпретація») слід вказати знаки «+» у разі позитивної зміни показників або «-» у разі негативної зміни показників.

Таблиця 2.1 – **Форма вибору індивідуального варіанту для виконання завдань (за номером залікової книжки)**

Остання цифра	Передостання цифра				
	0; 5	1; 6	2; 7	3; 8	4; 9
0; 5	1	2	3	4	5
1; 6	6	7	8	9	10
2; 7	11	12	13	14	15
3; 8	16	17	18	19	20
4; 9	21	22	23	24	25

Варіанти для виконання завдання № 1: № 1 – Донецька область, № 2 – Дніпропетровська область, № 3 – Полтавська область, № 4 – Київська область, № 5 – Волинська область, № 6 – Вінницька область, № 7 – Чернівецька область, № 8 – Одеська область, № 9 – Луганська область, № 10 – Запорізька область, № 11 – Кіровоградська область, № 12 – Харківська область, № 13 – Сумська область, № 14 – Черкаська область, № 15 – Херсонська область, № 16 – Хмельницька область, № 17 – Миколаївська область, № 18 – Житомирська область, № 19 – Рівненська область, № 20 – Чернігівська область, № 21 – Тернопільська область, № 22 – Автономна Республіка Крим, № 23 – Закарпатська область, № 24 – Івано-Франківська область, № 25 – Львівська область.

Таблиця 2.2 – Ретроспективний аналіз соціально-економічного розвитку регіону

Показники	Значення показників за роками, їх аналіз та інтерпретація												
	у 1-му році	у 2-му році	зміна, %	інтер-претаці	у 3-му році	зміна, %	інтер-претаці	у 4-му році	зміна, %	інтер-претаці	у 5-му році	зміна, %	інтер-претаці
1	2	3	4=3-2	5	6	7=6-3	8	9	10=9-6	11	12	13=12-9	14
<i>Блок показників 1. Реальний сектор</i>													
ВРП*													
ОПП*													
ОСГП*													
<i>Блок показників 2. Інвестиційна та зовнішньоекономічна діяльність</i>													
ІОК*													
ІЖБ*													
ІІ*													
Е*													
І**													
<i>Блок показників 3. Фінансові результати господарської діяльності</i>													
ІІІ*													
ЗІІІ***													
<i>Блок показників 4. Соціальний сектор</i>													
РЗІ*													
ЗВЗІ***													
<i>Блок показників 5. Споживчий ринок</i>													
ОРТ*													
СЦ**													

*стимулятор, **дестимулятор у разі зменшення супутнього стимулятора, ***дестимулятор.

Завдання 2. За вихідними даними, що надаються викладачем, здійснити оцінку та проаналізувати зміну міжрегіональної диференціації соціально-економічного розвитку України (табл. 2.3). Результати оцінки міжрегіональної диференціації соціально-економічного розвитку України представити у вигляді табл. 2.4.

Методичні вказівки до виконання завдання:

1. Згідно Методики оцінки міжрегіональної та внутрішньорегіональної диференціації соціально-економічного розвитку регіонів, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України № 476 від 20 травня 2009 року, першим етапом оцінювання міжрегіональної диференціації соціально-економічного розвитку регіонів є розрахунок *середнього темпу зростання показників соціально-економічного розвитку*:

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{j=1}^n x_j, \quad (2.1)$$

де n – кількість регіонів, регіони;

x_j – темп зростання j -го показника.

2. Наступним етапом є визначення *стандартного відхилення* темпу зростання j -го показника від середнього темпу його зростання за регіонами як:

$$\sigma = \sqrt{\frac{1}{n} \sum_{j=1}^n (x_j - \bar{x})^2}. \quad (2.2)$$

3. Далі розраховується *коефіцієнт варіації* наступним чином:

$$v = \frac{\sigma}{\bar{x}}. \quad (2.3)$$

Якщо коефіцієнт варіації є меншим 0,1, то міжрегіональна диференціація соціально-економічного розвитку є незначною, 0,11-0,25 – середньою (помірною), більше 0,25 – значною.

Таблиця 2.3 – Об’єкти дослідження за індивідуальними варіантами для виконання завдання № 2

<i>Варіанти</i>	<i>Відповідні області (регіони)</i>
1	Донецька, Закарпатська, Кіровоградська, Херсонська, Сумська
2	Дніпропетровська, Тернопільська, Черкаська, Миколаївська, Полтавська
3	Полтавська, Львівська, Вінницька, Луганська, Одеська
4	Київська, Херсонська, Івано-Франківська, Харківська, Чернігівська
5	Волинська, Чернігівська, Донецька, Хмельницька, Миколаївська
6	Вінницька, Дніпропетровська, Закарпатська, Луганська, Херсонська
7	Чернівецька, Житомирська, Дніпропетровська, Сумська, Одеська
8	Одеська, Івано-Франківська, Черкаська, Запорізька, Чернігівська
9	Луганська, Рівненська, Вінницька, Полтавська, Херсонська
10	Запорізька, Житомирська, Івано-Франківська, Миколаївська, Харківська
11	Кіровоградська, Луганська, Хмельницька, Донецька, Одеська
12	Харківська, Хмельницька, Чернігівська, Закарпатська, Запорізька
13	Сумська, Івано-Франківська, Одеська, Житомирська, Луганська
14	Черкаська, Миколаївська, Сумська, Івано-Франківська, Донецька
15	Херсонська, Тернопільська, Вінницька, Полтавська, Дніпропетровська
16	Полтавська, Хмельницька, Чернігівська, Одеська, Запорізька
17	Одеська, Черкаська, Сумська, Луганська, Чернівецька
18	Сумська, Миколаївська, Донецька, Житомирська, Івано-Франківська
19	Донецька, Херсонська, Вінницька, Закарпатська, Чернігівська
20	Житомирська, Тернопільська, Одеська, Кіровоградська, Полтавська
21	Вінницька, Луганська, Львівська, Харківська, Миколаївська
22	Чернігівська, Чернівецька, Одеська, Луганська, Сумська
23	Запорізька, Івано-Франківська, Житомирська, Донецька, Херсонська
24	Волинська, Херсонська, Черкаська, Сумська, Дніпропетровська
25	Рівненська, Сумська, Кіровоградська, Одеська, Полтавська

Таблиця 2.4 – Оцінка диференціації соціально-економічного розвитку регіонів України

Показники	значення показників у першому році								значення показників у другому році								Δv	
	регіони					\bar{x}	σ	v	регіони					\bar{x}	σ	v		
	1	2	3	4	5				1	2	3	4	5					
ВРП																		
ОПП																		
ОСГП																		
ІОК																		
Е																		
І																		
ПП																		
ЗП																		
РЗП																		
ОРТ																		
СЦ																		
	<i>Середнє</i>									<i>Середнє</i>								

Таблиця 2.5 – Належність регіонів України до економічних районів

<i>Економічний район</i>	<i>Регіони</i>
Донецький	Донецький, Луганський
Східний	Харківський, Полтавський, Сумський
Центральний	Київський, Черкаський
Поліський	Волинський, Житомирський, Чернігівський, Рівненський
Подільський	Вінницький, Хмельницький, Тернопільський
Придніпровський	Дніпропетровський, Запорізький, Кіровоградський
Причорноморський	Одеський, Миколаївський, Херсонський, Автономна Республіка Крим
Карпатський	Закарпатський, Чернівецький, Івано-Франківський, Львівський

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5-6

ТЕМА: ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕГІОНІВ

Мета: закріпити теоретичні знання та набути практичних навичок з оцінювання економічного потенціалу регіонів (у тому числі природно-ресурсного, екологічного, демографічного, трудового, освітнього, наукового, інноваційного, підприємницького, виробничого, експортного, фінансового та інвестиційного потенціалів).

Завдання 1. За вихідними даними, що надаються викладачем, здійснити комплексний аналіз економічного потенціалу регіону, обраного за індивідуальним варіантом. Результати розрахунків представити в табл. 5.1-5.14.

За результатами дослідження виявити основні проблеми розвитку складових економічного потенціалу регіону (природно-ресурсного, екологічного, демографічного, трудового, освітнього, наукового, інноваційного, підприємницького, виробничого, експортного, фінансового та інвестиційного потенціалів) та запропонувати заходи для їх нівелювання (табл. 5.15).

Варіанти для виконання завдання № 1: варіант № 1 – Вінницька область, варіант № 2 – Волинська область, варіант № 3 – Дніпропетровська область, варіант № 4 – Донецька область, варіант № 5 – Житомирська область, варіант № 6 – Закарпатська область, варіант № 7 – Запорізька область, варіант № 8 – Івано-Франківська область, варіант № 9 – Київська область, варіант № 10 – Кіровоградська область, варіант № 11 – Луганська область, варіант № 12 – Львівська область, варіант № 13 – Миколаївська область, варіант № 14 – Одеська область, варіант № 15 – Полтавська область, варіант № 16 – Рівненська область, варіант № 17 – Сумська область, варіант № 18 – Тернопільська область, варіант № 19 – Харківська область, варіант № 20 – Херсонська область, варіант № 21 – Хмельницька область, варіант № 22 – Черкаська область, варіант № 23 – Чернівецька область, варіант № 24 – Чернігівська область, варіант № 25 – Автономна Республіка Крим.

Таблиця 5.1 – Стан земельних ресурсів регіону

<i>Показники</i>	<i>1-й рік</i>	<i>2-й рік</i>	<i>Δ, %</i>	<i>3-й рік</i>	<i>Δ, %</i>
1	2	3	$4 = \frac{3-2}{2} \cdot 100$	5	$6 = \frac{5-3}{3} \cdot 100$
Усього земель, тис. га, в т.ч.:					
- землі заповідного фонду;					
- землі сільськогосподарського призначення;					
- ліси;					
- забудовані землі;					
- землі під водою;					
- відкриті заболочені землі;					
- інші землі.					

Таблиця 5.2 – Стан водних ресурсів регіону

<i>Показники</i>	<i>1-й рік</i>	<i>2-й рік</i>	<i>Δ, %</i>	<i>3-й рік</i>	<i>Δ, %</i>
Кількість річок, шт.					
Загальна довжина річок, км					
Ставки:					
- кількість, шт.;					
- площа водного дзеркала, тис. га;					
- об'єм водного ресурсу, млн. м ³ .					
Водосховища:					
- кількість, шт.;					
- площа водного дзеркала, тис. га;					
- об'єм водного ресурсу, млн. м ³ .					
Забір води з природних водних об'єктів, млн. м ³					
Забір води з природних водних об'єктів у розрахунку на 1 особу, млн. м ³					

Таблиця 5.3 – Стан мінерально-сировинної бази регіону

<i>№ з/п</i>	<i>Сорт, марка корисної копалини</i>	<i>Кількість родовищ</i>			
		<i>усього</i>	<i>у % до загальної кількості</i>	<i>розроблюється</i>	<i>у % до загальної кількості</i>
1	2	3	4	5	6
ГОРЮЧІ КОРИСНІ КОПАЛИНИ					
...

1	2	3	4	5	6
МЕТАЛІЧНІ КОРИСНІ КОПАЛИНИ					
...
НЕМЕТАЛІЧНІ КОРИСНІ КОПАЛИНИ					
...

Таблиця 5.4 – Екологічний потенціал регіону

<i>Показники</i>	<i>1-й рік</i>	<i>2-й рік</i>	<i>Δ, %</i>	<i>3-й рік</i>	<i>Δ, %</i>
Скидання забруднених зворотних вод у поверхневі водні об'єкти, млн. м ³					
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, тис. т, у т.ч.:					
- від стаціонарних джерел;					
- від пересувних джерел.					
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел забруднення у розрахунку на 1 км ² , т					
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел забруднення у розрахунку на 1 особу, т					
Утворення відходів, тис. т, у т.ч.:					
- відходів I-III класу небезпеки;					
- відходів IV класу небезпеки.					
Утворення відходів у розрахунку на 1 км ² , т, у т.ч:					
- відходів I-III класу небезпеки;					
- відходів IV класу небезпеки.					
Утворення відходів у розрахунку на 1 особу, кг, у т.ч:					
- відходів I-III класу небезпеки;					
- відходів IV класу небезпеки.					
Утилізовано та перероблено відходів, тис. т, у т.ч.:					
- відходів I-III класу небезпеки;					
- відходів IV класу небезпеки.					
Спалено відходів, тис. т, у т.ч.:					
- відходів I-III класу небезпеки;					
- відходів IV класу небезпеки.					

Таблиця 5.5 – Демографічний потенціал регіону

Показники	1-й рік	2-й рік	Δ , %	3-й рік	Δ , %
Чисельність наявного населення, тис. осіб					
Чисельність народжених, осіб					
Коефіцієнт народжуваності*					
Чисельність померлих, осіб					
Коефіцієнт смертності*					
Природний приріст (скорочення) населення, осіб*					
Коефіцієнт природного приросту (скорочення) населення*					
Міграційний приріст (скорочення) населення, тис. осіб					
Коефіцієнт міграційного приросту (скорочення) населення*					

Методичні вказівки:

1. Коефіцієнт народжуваності визначається як відношення чисельності народжених до наявного населення:

$$K_n = \frac{Ч_n}{Ч_{нн}}, \quad (5.1)$$

де $Ч_n$ – чисельність народжених, осіб;

$Ч_{нн}$ – чисельність наявного населення, тис. осіб.

2. Коефіцієнт смертності визначається за аналогією:

$$K_c = \frac{Ч_{п}}{Ч_{нн}}, \quad (5.2)$$

де $Ч_{п}$ – чисельність померлих, осіб.

3. Природний приріст (скорочення) населення є різницею чисельності народжених і чисельності померлих:

$$\Pi\Pi_n = Ч_n - Ч_{п}. \quad (5.3)$$

4. Коефіцієнт природного приросту (скорочення) населення визначається за формулою

$$K_{\text{ППН}} = \frac{\text{ППН}_H}{\text{Ч}_{\text{HH}}}. \quad (5.4)$$

5. Коефіцієнт міграційного приросту (скорочення) населення визначається за аналогією:

$$K_{\text{МПН}} = \frac{\text{МПН}_H}{\text{Ч}_{\text{HH}}}, \quad (5.5)$$

де МП_н – міграційний приріст (скорочення) населення, тис. осіб

Таблиця 5.6 – Трудовий потенціал регіону

Показники	1-й рік	2-й рік	Δ, %	3-й рік	Δ, %
1	2	3	4	5	6
Економічно активне населення у віці 15-70 років, тис. осіб					
Коефіцієнт економічної активності населення*					
Зайняте населення у віці 15-70 років, тис. осіб, у т.ч.:					
- у сільському господарстві, мисливстві, лісовому господарстві, рибальстві, рибництві;					
- у промисловості;					
- у будівництві;					
- у фінансовій діяльності;					
- у торгівлі, ремонті автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку, діяльності готелів та ресторанів;					
- у діяльності транспорту та зв'язку;					
- в операціях із нерухомим майном, оренді, інжинірингу та наданні послуг підприємцям;					
- у державному управлінні;					
- в освіті;					

1	2	3	4	5	6
- в охороні здоров'я та наданні соціальної допомоги;					
- в інших видах економічної діяльності.					
Коефіцієнт зайнятості населення*					
Середньорічна чисельність найманих працівників, тис. осіб					
Прийнято найманих працівників, тис. осіб					
Коефіцієнт обороту кадрів по прийому*					
Вибуло найманих працівників, тис. осіб					
Коефіцієнт обороту кадрів по звільненню*					
Безробітне населення у віці 15-70 років, тис. осіб					
Коефіцієнт безробіття населення*					
Попит на робочу силу, тис. осіб					
Навантаження безробітних осіб на 1 вакантне робоче місце*					
Працевлаштування незайнятих трудовою діяльністю громадян, тис. осіб					
Коефіцієнт працевлаштування безробітних*					
Середньомісячна номінальна заробітна плата працівників, грн.					

Методичні вказівки:

1. Коефіцієнт економічної активності населення визначається наступним чином:

$$K_{\text{сан}} = \frac{Ч_{\text{сан}}}{Ч_{\text{нн}}}, \quad (5.6)$$

де $Ч_{\text{сан}}$ – чисельність економічно активного населення, тис. осіб.

2. Коефіцієнт зайнятості населення розраховується так:

$$K_{\text{зн}} = \frac{Ч_{\text{зн}}}{Ч_{\text{ean}}}, \quad (5.7)$$

де $Ч_{\text{зн}}$ – чисельність зайнятого населення, тис. осіб.

3. Коефіцієнт обороту кадрів по прийому обчислюється таким чином:

$$K_{\text{об пр}} = \frac{Ч_{\text{пр}}}{\bar{Ч}_{\text{нп}}}, \quad (5.8)$$

де $Ч_{\text{пр}}$ – чисельність прийнятих найманих працівників, тис. осіб;

$\bar{Ч}_{\text{нп}}$ – середньорічна чисельність найманих працівників, тис. осіб.

4. Коефіцієнт обороту кадрів по звільненню розраховується за аналогією:

$$K_{\text{об зв}} = \frac{Ч_{\text{зв}}}{\bar{Ч}_{\text{нп}}}, \quad (5.9)$$

де $Ч_{\text{зв}}$ – чисельність вибулих найманих працівників, тис. осіб.

5. Коефіцієнт безробіття населення визначається за такою формулою:

$$K_{\text{бн}} = \frac{Ч_{\text{бн}}}{Ч_{\text{ean}}} = 1 - K_{\text{зн}}, \quad (5.10)$$

де $Ч_{\text{бн}}$ – безробітне населення у віці 15-70 років, тис. осіб.

6. Навантаження безробітних осіб на 1 вакантне робоче місце визначається за формулою

$$H_{\text{бо1 вак}} = \frac{Ч_{\text{бн}}}{\text{ПРС}}, \quad (5.11)$$

де ПРС – попит на робочу силу, тис. осіб.

7. Коефіцієнт працевлаштування безробітних обчислюється таким чином:

$$K_{\text{прац}} = \frac{Ч_{\text{прац}}}{Ч_{\text{бн}}}, \quad (5.12)$$

де $Ч_{\text{прац}}$ – чисельність працевлаштованих безробітних, тис. осіб.

Таблиця 5.7 – Освітній потенціал регіону

Показники	1-й рік	2-й рік	Δ, %	3-й рік	Δ, %
<i>Первинна підготовка</i>					
Кількість учнів загальноосвітніх навчальних закладів у розрахунку на 10 тис. населення, осіб					
Кількість учнів і слухачів професійно-технічних навчальних закладів у розрахунку на 10 тис. населення, осіб					
Кількість студентів вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації у розрахунку на 10 тис. населення, осіб					
<i>Вторинна підготовка</i>					
Навчено працівників новим професіям, тис. осіб					
Підвищення кваліфікації працівниками, тис. осіб					

Таблиця 5.8 – Науковий потенціал регіону

Показники	1-й рік	2-й рік	Δ, %	3-й рік	Δ, %
1	2	3	4	5	6
Кількість організацій, які виконують наукові та науково-технічні роботи					
Фахівці вищої кваліфікації, осіб, у т.ч.:					
- доктори наук;					
- кандидати наук.					
Чисельність фахівців, які виконують наукові та науково-технічні роботи, осіб, у т.ч.:					

1	2	3	4	5	6
- докторів наук;					
- кандидатів наук.					
Частка фахівців вищої кваліфікації, що виконують наукові та науково-технічні роботи, в т.ч.:					
- докторів наук;					
- кандидатів наук.					
Середня чисельність фахівців, які виконують наукові та науково-технічні роботи, у розрахунку на 1 організацію, осіб, у т.ч.:					
- докторів наук;					
- кандидатів наук.					
Внутрішні поточні витрати на наукові та науково-технічні роботи, виконані власними силами наукових організацій, тис. грн., у т.ч.:					
- на фундаментальні дослідження;					
- на прикладні дослідження;					
- на науково-технічні розробки;					
- на науково-технічні послуги.					

Таблиця 5.9 – Інноваційний потенціал регіону

Показники	1-й рік	2-й рік	Δ , %	3-й рік	Δ , %
1	2	3	4	5	6
Кількість інноваційно активних підприємств у промисловості за напрямками інноваційної діяльності:					
- внутрішні науково-дослідні розробки;					
- придбання науково-дослідних розробок;					
- придбання машин, обладнання та програмного забезпечення;					
- придбання інших зовнішніх знань;					
- навчання та підготовка персоналу;					
- ринкове запровадження інновацій;					
- інші.					

1	2	3	4	5	6
Розподіл загального обсягу витрат за напрямками інноваційної діяльності, тис. грн.:					
- внутрішні науково-дослідні розробки;					
- придбання науково-дослідних розробок;					
- придбання машин, обладнання та програмного забезпечення;					
- придбання інших зовнішніх знань;					
- інші витрати.					
Обсяг реалізованої інноваційної продукції, що є новою для ринку, тис. грн.					
Обсяг реалізованої інноваційної продукції, що є новою лише для підприємства, тис. грн.					
Впровадження прогресивних технологічних процесів у промисловості					
Освоєння інноваційних видів продукції у промисловості					

Таблиця 5.10 – Підприємницький потенціал регіону

<i>Показники</i>	<i>1-й рік</i>	<i>2-й рік</i>	<i>Δ, %</i>	<i>3-й рік</i>	<i>Δ, %</i>
1	2	3	4	5	6
Кількість суб'єктів ЄДРПОУ, в т.ч.:					
<i>за правовим статусом:</i>					
- із статусом юридичної особи;					
- без статусу юридичної особи.					
<i>за організаційно-правовими формами господарювання:</i>					
- фермерське господарство;					
- приватне підприємство;					
- державне підприємство;					
- казенне підприємство;					
- комунальне підприємство;					
- дочірнє підприємство;					
- іноземне підприємство;					

1	2	3	4	5	6
- підприємство об'єднання громадян;					
- підприємство споживчої кооперації;					
- акціонерне товариство;					
- товариство з обмеженою відповідальністю;					
- товариство з додатковою відповідальністю;					
- повне товариство;					
- командитне товариство;					
- кооператив;					
- організація (установа, заклад);					
- асоціація;					
- корпорація;					
- консорціум;					
- концерн;					
- інші об'єднання юридичних осіб;					
- філія (інший відокремлений підрозділ);					
- представництво;					
- товарна біржа;					
- кредитна спілка;					
- споживче товариство;					
- спілка споживчих товариств;					
- недержавний пенсійний фонд;					
- політична партія;					
- громадська організація;					
- релігійна організація;					
- профспілка, об'єднання профспілок;					
- творча спілка (інша професійна організація);					
- благодійна організація;					
- об'єднання співвласників багатоквартирного будинку;					
- орган самоорганізації населення.					
Частка суб'єктів ЄДРПОУ в регіоні від загальної їх кількості в Україні					

1	2	3	4	5	6
Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктами підприємництва, млн. грн., у т.ч.:					
- підприємствами;					
- фізичними особами-підприємцями.					
Частка реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктами підприємництва в регіонів від загального обсягу реалізованої продукції суб'єктами підприємництва в Україні, в т.ч.:					
- підприємствами;					
- фізичними особами-підприємцями.					

Таблиця 5.11 – Виробничий потенціал регіону

<i>Показники</i>	<i>1-й рік</i>	<i>2-й рік</i>	<i>Δ, %</i>	<i>3-й рік</i>	<i>Δ, %</i>
1	2	3	4	5	6
Валовий регіональний продукт, млн. грн.					
Валовий регіональний продукт у розрахунку на 1 особу, грн.					
Валова додана вартість, млн. грн., у т.ч. створена:					
- у сільському господарстві, мисливстві, лісовому та рибному господарстві;					
- у добувній промисловості;					
- у переробній промисловості;					
- у виробництві та розподіленні електроенергії, газу та води;					
- у будівництві;					
- у торгівлі, ремонті автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку;					
- у діяльності готелів і ресторанів;					
- у діяльності транспорту та зв'язку;					
- у фінансовій діяльності;					
- в операціях з нерухомим майном, оренді, інжинірингу та наданні послуг підприємцям;					

1	2	3	4	5	6
- у державному управлінні;					
- в освіті;					
- в охороні здоров'я та наданні соціальної допомоги;					
- в наданні комунальних та індивідуальних послуг, діяльності у сфері культури та спорту.					
Обсяг реалізованої промислової продукції, млн. грн.					
Обсяг виробленої продукції сільського господарства, млн. грн., у т.ч.:					
- продукція рослинництва;					
- продукція тваринництва.					

Таблиця 5.12 – Експортний потенціал регіону

<i>Показники</i>	<i>1-й рік</i>	<i>2-й рік</i>	<i>Δ, %</i>	<i>3-й рік</i>	<i>Δ, %</i>
Загальний обсяг експорту товарів, млн. дол. США					
Загальний обсяг імпорту товарів, млн. дол. США					
Сальдо експортно-імпортних операцій, млн. дол. США					

Таблиця 5.13 – Фінансовий потенціал регіону

<i>Показники</i>	<i>1-й рік</i>	<i>2-й рік</i>	<i>Δ, %</i>	<i>3-й рік</i>	<i>Δ, %</i>
1	2	3	4	5	6
Фінансовий результат підприємств до оподаткування, млн. грн., у т.ч.:					
- у сільському, лісовому та рибному господарстві;					
- у промисловості;					
- у будівництві;					
- в оптовій і роздрібній торгівлі, у сфері ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів;					
- у транспорті, складському господарстві, поштовій і кур'єрській діяльності;					

1	2	3	4	5	6
- у сфері тимчасового розміщування й організації харчування;					
- у сфері інформації та телекомунікації;					
- у фінансовій і страховій діяльності;					
- у сфері операцій з нерухомим майном;					
- у професійній, науковій і технічній діяльності;					
- у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування;					
- в освіті;					
- в охороні здоров'я та наданні соціальної допомоги;					
- у сфері мистецтва, спорту, розваг і відпочинку;					
- у наданні інших видів послуг.					
Частка підприємств, які одержали прибуток, у т.ч.:					
- у сільському, лісовому та рибному господарстві;					
- у промисловості;					
- у будівництві;					
- в оптовій і роздрібній торгівлі, у сфері ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів;					
- у транспорті, складському господарстві, поштовій і кур'єрській діяльності;					
- у сфері тимчасового розміщування й організації харчування;					
- у сфері інформації та телекомунікації;					
- у фінансовій і страховій діяльності;					
- у сфері операцій з нерухомим майном;					
- у професійній, науковій і технічній діяльності;					
- у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування;					
- в освіті;					

1	2	3	4	5	6
- в охороні здоров'я та наданні соціальної допомоги;					
- у сфері мистецтва, спорту, розваг і відпочинку;					
- у наданні інших видів послуг.					

Таблиця 5.14 – Інвестиційний потенціал регіону

Показники	1-й рік	2-й рік	Δ, %	3-й рік	Δ, %
1	2	3	4	5	6
Капітальні інвестиції, млн. грн.:					
<i>за видами економічної діяльності:</i>					
- у сільському, лісовому та рибному господарстві;					
- у промисловості;					
- у будівництві;					
- в оптовій і роздрібній торгівлі, у сфері ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів;					
- у транспорті, складському господарстві, поштовій і кур'єрській діяльності;					
- у сфері тимчасового розміщення й організації харчування;					
- у фінансовій і страховій діяльності;					
- у сфері операцій з нерухомим майном;					
- у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування;					
- в освіті;					
- в охороні здоров'я та наданні соціальної допомоги;					
- у сфері мистецтва, спорту, розваг і відпочинку.					
<i>за джерелами фінансування:</i>					
- кошти державного бюджету;					
- кошти місцевих бюджетів;					
- власні кошти підприємств і організацій;					

1	2	3	4	5	6
- кошти іноземних інвесторів;					
- кошти населення на індивідуальне житлове будівництво;					
- кредити банків та інші позики;					
- інші джерела фінансування.					
Капітальні інвестиції у розрахунку на 1 особу, грн.					

Таблиця 5.15 – Проблеми розвитку економічного потенціалу регіону та заходи з їх нівелювання

<i>Елементи економічного потенціалу регіону</i>	<i>Проблеми розвитку елемента економічного потенціалу регіону</i>	<i>Заходи з нівелювання виявлених проблем</i>
Природно-ресурсний і екологічний потенціал		
Демографічний потенціал		
Трудовий потенціал		
Освітній потенціал		
Науковий і інноваційний потенціал		
Підприємницький потенціал		
Виробничий потенціал		
Експортний потенціал		
Фінансовий потенціал		
Інвестиційний потенціал		

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7
ТЕМА: РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ
ГАЛУЗЕВИХ КОМПЛЕКСІВ

Мета: закріпити теоретичні знання та набути практичних навичок з ідентифікації регіональних особливостей розвитку галузевих комплексів (у тому числі паливно-енергетичного, металургійного, машинобудівного, хімічного, агропромислового, лісопромислового, транспортного, будівельного та соціального комплексів).

Завдання 1. За вихідними даними, що надаються викладачем, виявити регіональні особливості розвитку основних галузевих комплексів України – промислового, аграрного, транспортного, будівельного та соціального.

Здійснити ранжирування регіонів України за рівнем розвитку галузевих комплексів. Результати розрахунків представити у табл. 7.1-7.2. Зробити відповідні висновки.

Таблиця 7.2 – Результати ранжирування регіонів України за рівнем розвитку галузевих комплексів

<i>Регіони</i>	<i>Середній ранг регіону за рівнем розвитку галузевого комплексу*</i>				
	<i>промислового</i>	<i>аграрного</i>	<i>транспортного</i>	<i>будівельного</i>	<i>соціального</i>
1	2	3	4	5	6
Автономна Республіка Крим					
Вінницький					
Волинський					
Дніпропетровський					
Донецький					
Житомирський					
Закарпатський					

1	2	3	4	5	6
Запорізький					
Івано-Франківський					
Київський					
Кіровоградський					
Луганський					
Львівський					
Миколаївський					
Одеський					
Полтавський					
Рівненський					
Сумський					
Тернопільський					
Харківський					
Херсонський					
Хмельницький					
Черкаський					
Чернівецький					
Чернігівський					

* для аграрного, транспортного та соціального комплексів середній ранг визначається як середньозважена рангів відповідних показників, обчислених у табл. 4.1.

Таблиця 7.1 – Показники розвитку галузевих комплексів України

Регіони	промисловий комплекс			аграрний комплекс								
	Обсяг реалізованої промислової продукції, млн. грн.	%	Ранг	Продукція с/г, млн. грн.	%	Ранг	Продукція рослинництва, млн. грн.	%	Ранг	Продукція тваринництва, млн. грн.	%	Ранг
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Автономна Республіка Крим												
Вінницький												
Волинський												
Дніпропетровський												
Донецький												
Житомирський												
Закарпатський												
Запорізький												
Івано-Франківський												
Київський												
Кіровоградський												
Луганський												
Львівський												
Миколаївський												
Одеський												
Полтавський												
Рівненський												
Сумський												
Тернопільський												
Харківський												
Херсонський												
Хмельницький												
Черкаський												
Чернівецький												
Чернігівський												
Разом												

Регіони	транспортний комплекс									будівельний комплекс		
	Вантажооборот автомобільного транспорту, млн. ткм	%	Ранг	Пасажирооборот автомобільного транспорту, млн. пас-км	%	Ранг	Відправлення пасажирів залізничним транспортом, млн.	%	Ранг	Прийняття в експлуатацію житла, тис. м ²	%	Ранг
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Автономна Республіка Крим												
Вінницький												
Волинський												
Дніпропетровський												
Донецький												
Житомирський												
Закарпатський												
Запорізький												
Івано-Франківський												
Київський												
Кіровоградський												
Луганський												
Львівський												
Миколаївський												
Одеський												
Полтавський												
Рівненський												
Сумський												
Тернопільський												
Харківський												
Херсонський												
Хмельницький												
Черкаський												
Чернівецький												
Чернігівський												
Разом												

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 8

ТЕМА: РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ТА УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

Мета: закріпити теоретичні знання та набути практичних навичок з вивчення концептуальних засад регіональної економічної політики та управління регіональним розвитком.

Завдання 1. Дати відповідь на тестові завдання. Вірна відповідь оцінюється 2 балами. Результати тестування трактуються відповідно до шкали ECTS.

1. Регіональна політика – це ...

а) система цілей і дій, спрямованих на реалізацію інтересів держави щодо регіонів та внутрішніх інтересів самих регіонів, яка реалізується за допомогою методів, що враховують історичну, етнічну, соціальну, економічну й екологічну специфіку територій;

б) практична діяльність держави, спрямована на забезпечення ефективного і комплексного соціально-економічного розвитку окремих територій країни – її регіонів;

в) вірні відповіді а і б;

г) немає вірної відповіді.

2. Об'єктом регіональної політики є...

а) комплекс соціально-економічних процесів, що відбуваються на даній території;

б) центральні й регіональні органи державної влади та органи місцевого самоуправління;

в) вірні відповіді а і б;

г) немає вірної відповіді.

3. Суб'єктом регіональної політики є...

а) комплекс соціально-економічних процесів, що відбуваються на даній території;

б) центральні й регіональні органи державної влади та органи місцевого самоуправління;

в) вірні відповіді а і б;

г) немає вірної відповіді.

4. Метою державної регіональної економічної політики є...

а) забезпечення внутрішньорегіональної збалансованості економічного розвитку, екологічного стану, соціально-демографічного і суспільно-політичного процесу;

б) збільшення національного багатства країни шляхом ефективного використання природно-ресурсного і науково-технічного потенціалу кожного регіону та тісного співробітництва між регіонами;

в) розвиток і вдосконалення галузевої структури господарства регіонів з метою раціональнішого використання місцевих ресурсів і забезпечення високого рівня зайнятості трудових ресурсів, максимального зменшення безробіття та підвищення життєвого рівня населення;

г) всі відповіді вірні.

5. Що з перерахованого не відноситься до основних стратегічних завдань державної регіональної економічної політики?

а) структурна перебудова економіки регіонів;

б) істотне поліпшення довкілля в промислових центрах;

в) розвиток експортних та імпортозамінних виробництв у регіонах;

г) немає вірної відповіді.

6. Пріоритетами державної регіональної політики є:

а) визначення проблемних територій у регіонах та реалізація державних заходів щодо вирішення проблем;

б) формування конкурентоспроможності регіонів шляхом розроблення та реалізації програм і проектів підвищення конкурентоспроможності територій;

в) запровадження дієвих інструментів державної підтримки міжрегіональної інтеграції, виконання міжрегіональних програм і проектів;

г) всі відповіді вірні.

7. Що з нижче перерахованого не є складовою механізму державної регіональної економічної політики України?

а) законодавчо-нормативна база;

- б) капіталовкладення;
- в) посилення ролі місцевого самоврядування;
- г) немає вірної відповіді.

8. До адміністративно-правових методів державного регулювання соціально-економічного розвитку регіонів відноситься:

- а) цінова політика;
- б) податкова політика;
- в) розробка регіональних програм;
- г) державні закупівлі.

9. До економічних методів державного регулювання соціально-економічного розвитку регіонів відноситься:

- а) квоти і ліцензії;
- б) дотації та субвенції;
- в) державні закупівлі;
- г) всі відповіді вірні.

10. Створення територій пріоритетного розвитку здійснюється з метою ...

- а) вирішення проблем зайнятості;
- б) зміни нераціональної галузевої структури господарства;
- в) подолання наслідків техногенних і природних катастроф;
- г) всі відповіді вірні.

11. Спеціальні (вільні) економічні зони можуть створюватися з метою ...

- а) розвитку пріоритетних видів економічної діяльності;
- б) розвитку зовнішньоекономічних зв'язків;
- в) активізації підприємницької діяльності;
- г) прискорення соціально-економічного розвитку регіонів.

12. Техніко-економічне обґрунтування доцільності створення спеціальної (вільної) економічної зони має включати:

- а) ступінь розвитку виробничої та соціальної інфраструктури, інфраструктури підприємництва та можливості їх розвитку в майбутньому;
- б) рівень забезпеченості кваліфікованими кадрами;

в) обґрунтування режиму ціноутворення, оподаткування, митного регулювання, валютно-фінансового та кредитного механізму;

г) всі відповіді вірні.

13. Підприємствам, що працюють у спеціальній (вільній) економічній зоні, можуть надаватися наступні пільги:

а) зниження або скасування податку на прибуток;

б) видача податкових кредитів;

в) звільнення від імпортних мит і податків;

г) звільнення від експортних мит і податків.

14. Завданнями транскордонного співробітництва як складової механізму реалізації регіональної економічної політики можуть бути:

а) вирівнювання життєвого рівня населення прикордонних територій;

б) досягнення вільного руху товарів, капіталу та людей через кордон;

в) мобілізація місцевих ресурсів та їх ефективне використання;

г) всі відповіді вірні.

15. Формами транскордонного співробітництва є:

а) одноразові заходи транскордонної співпраці;

б) довготривала транскордонна співпраця, що ґрунтується на використанні внутрішніх переваг або наявних ресурсів прикордонних регіонів;

в) транскордонна діяльність, яка базується на розробленій транскордонній або міжрегіональній концепції чи стратегії налагодження добросусідських взаємовідносин у різних сферах;

г) всі відповіді вірні.

16. Критеріями оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання для забезпечення розвитку регіонів та підтримки середнього та малого підприємництва є:

а) недопущення суттєвої нерівності умов діяльності конкуруючих між собою суб'єктів господарювання;

б) збільшення кількості нових робочих місць;

в) зменшення кількості безробітних;

г) вихід на ринки нових товарів (робіт, послуг).

17. Критеріями оцінки регіональних інноваційних програм, впровадження яких здійснюватиметься за рахунок коштів державного бюджету, є:

- а) економічна ефективність;
- б) бюджетна ефективність;
- в) соціальна значимість;
- г) всі відповіді вірні.

18. Суб'єктами, що реалізують державну політику в регіонах України та безпосередньо здійснюють державне регулювання на місцях, є ...

- а) Верховна Рада України;
- б) Кабінет Міністрів України;
- в) обласні, районні та міські державні адміністрації;
- г) всі відповіді вірні.

19. Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України здійснює:

- а) моніторинг соціально-економічних показників розвитку регіонів, районів і міст;
- б) розроблення програм подолання депресивності територій;
- в) подання на розгляд Кабінету Міністрів України доповіді про виконання угод щодо регіонального розвитку;
- г) всі відповіді вірні.

20. За масштабом виділяють такі види прогнозів регіонального розвитку:

- а) оперативний прогноз;
- б) мікропрогноз;
- в) нормативний прогноз;
- г) макропрогноз.

21. За об'єктом виділяють такі види прогнозів регіонального розвитку:

- а) контрольований прогноз;
- б) соціальний прогноз;
- в) пошуковий прогноз;

г) неконтрольований прогноз.

22. *Аналіз і систематизація проблем регіонального розвитку здійснюється на:*

- а) першому етапі прогнозування;
- б) другому етапі прогнозування;
- в) третьому етапі прогнозування;
- г) четвертому етапі прогнозування.

23. *Побудова моделі регіонального розвитку здійснюється на:*

- а) першому етапі прогнозування;
- б) другому етапі прогнозування;
- в) третьому етапі прогнозування;
- г) четвертому етапі прогнозування.

24. *Прогноз соціально-економічного розвитку регіону має включати:*

- а) аналіз використання природного, виробничого, науково-технічного та трудового потенціалів;
- б) прогноз кон'юнктури на ринках товарів і послуг;
- в) можливі шляхи розв'язання проблем економіки та соціальної сфери адміністративно-територіальної одиниці;
- г) всі відповіді вірні.

25. *Якою установою розробляються Схеми (прогнози) розвитку і розміщення продуктивних сил України та її регіонів?*

- а) Міністерством економічного розвитку і торгівлі України;
- б) Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України;
- в) Радою з вивчення продуктивних сил України;
- г) Комітетом з економічних питань Верховної Ради України.

26. *До нормативних документів, що визначають державну регіональну політику в Україні, належать:*

- а) Державна стратегія регіонального розвитку України;
- б) регіональні стратегії розвитку;
- в) інвестиційні програми (проекти), спрямовані на розвиток регіонів;
- г) всі відповіді вірні.

27. Державна стратегія регіонального розвитку України розробляється на період ...

- а) 5 років;
- б) 7 років;
- в) 10 років;
- г) 15 років.

28. Державна стратегія регіонального розвитку України визначає:

- а) тенденції та основні проблеми соціально-економічного розвитку регіонів;
- б) стратегічні цілі і напрями регіонального розвитку та міжрегіонального співробітництва;
- в) пріоритети державної регіональної політики на відповідний період;
- г) всі відповіді вірні.

29. Регіональні стратегії розвитку розробляються на період ...

- а) 5 років;
- б) 7 років;
- в) 10 років;
- г) 15 років.

30. Проект регіональної стратегії має включати:

- а) сценарії розвитку;
- б) інституційне та організаційне забезпечення реалізації регіональної стратегії;
- в) фінансове забезпечення реалізації регіональної стратегії;
- г) всі відповіді вірні.

31. Джерелами фінансування державної регіональної політики є:

- а) кошти державного бюджету;
- б) кошти місцевих бюджетів;
- в) кошти міжнародних організацій;
- г) всі відповіді вірні.

32. *Головними завданнями програмування соціально-економічного розвитку регіонів є:*

- а) досягнення макроекономічної стабілізації та максимально ефективного використання економічного потенціалу регіонів;
- б) підвищення економічного, соціального та екологічного добробуту населення;
- в) підтримка вітчизняних товаровиробників, розвиток національного та регіональних ринків;
- г) всі відповіді вірні.

33. *Що з нижче перерахованого не є обов'язковою складовою програми соціально-економічного розвитку регіону?*

- а) аналітично-прогнозний розділ;
- б) історичний розділ;
- в) розділ «система основних показників»;
- г) розділ «система балансових показників».

34. *Який розділ програми соціально-економічного розвитку регіону містить результати аналізу основних тенденцій розвитку економіки регіону?*

- а) аналітично-прогнозний розділ;
- б) розділ «система основних показників»;
- в) розділ «система балансових показників»;
- г) немає вірної відповіді.

35. *Який розділ програми соціально-економічного розвитку регіону включає баланси трудових, фінансових, паливно-енергетичних ресурсів, виробництва і використання окремих видів промислової та сільськогосподарської продукції, споживання продовольчих товарів?*

- а) аналітично-прогнозний розділ;
- б) розділ «система основних показників»;
- в) розділ «система балансових показників»;
- г) немає вірної відповіді.

36. *Який розділ програми соціально-економічного розвитку регіону містить показники розвитку сфери матеріального виробництва й соціальної сфери за їх основними галузями, рівня*

життя населення, структурних перетворень в економіці, зовнішньоекономічної діяльності тощо?

- а) аналітично-прогнозний розділ;
- б) розділ «система основних показників»;
- в) розділ «система балансових показників»;
- г) немає вірної відповіді.

37. Місцевий бюджет – це ...

а) правовий акт, згідно з яким виконавчі органи влади отримують легітимне право розпоряджатися певними фондами грошових ресурсів;

б) план доходів і видатків місцевого органу влади чи самоврядування;

в) економічний атрибут самостійної територіальної одиниці;

г) всі відповіді вірні.

38. Місцеві фінанси включають:

а) прибутки підприємств всіх форм власності;

б) цільові фонди;

в) вірні відповіді а і б;

г) немає вірної відповіді.

39. Місцеві фінанси не включають:

а) прибутки підприємств комунальної форми власності;

б) місцеві бюджети;

в) місцеві позики;

г) немає вірної відповіді.

40. З Державного бюджету України можуть передаватися місцевим бюджетам такі міжбюджетні трансферти:

а) субвенція на здійснення програм соціального захисту;

б) субвенція на виконання інвестиційних проектів;

в) субвенція на компенсацію втрат доходів бюджетів місцевого самоврядування на виконання повноважень внаслідок надання пільг, установлених державою;

г) всі відповіді вірні.

41. При визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів користуються такими показниками:

- а) коефіцієнт вирівнювання;
- б) кількість мешканців;
- в) кількість споживачів соціальних послуг;
- г) фінансові нормативи бюджетної забезпеченості.

42. Регіональні фінанси – це ...

а) система економічних відносин, що регулює розподіл і перерозподіл національного доходу, фонду грошових надходжень, які використовуються для економічного й соціального розвитку територій;

б) сукупність фінансових (грошових) ресурсів, використовуваних для економічного і соціального розвитку територій;

- в) вірні відповіді а і б;
- г) немає вірної відповіді.

43. Дохідна частина регіональних бюджетів включає:

- а) субвенції з державного бюджету;
- б) податки, збори та мито, включаючи місцеві податки й збори;
- в) платежі за використання природних ресурсів;
- г) всі відповіді вірні.

44. Витратна частина регіональних бюджетів включає:

- а) фінансову підтримку галузей господарського комплексу;
- б) фінансову підтримку соціально-культурних заходів;
- в) фінансову підтримку правоохоронної діяльності;
- г) всі відповіді вірні.

45. Провідне місце у видатках в більшості регіонів займає ...

- а) фінансова підтримка галузей господарського комплексу;
- б) фінансова підтримка соціально-культурних заходів;
- в) фінансова підтримка правоохоронної діяльності;
- г) немає вірної відповіді.

46. Щоквартальна оцінка результативності реалізації державної регіональної політики передбачає розрахунок показників ...

- а) інвестиційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця;
- б) розвиток малого та середнього підприємництва;

- в) розвиток інфраструктури;
- г) доступність та якість послуг у сфері освіти.

47. Щорічна оцінка результативності реалізації державної регіональної політики передбачає розрахунок показників ...

- а) економічна та соціальна згуртованість;
- б) соціальний захист та безпека;
- в) раціональне природокористування та якість довкілля;
- г) ефективність ринку праці.

48. Оцінка ефективності реалізації Угоди щодо регіонального розвитку передбачає розрахунок показників:

- а) економічної ефективності;
- б) соціальної ефективності;
- в) екологічної ефективності;
- г) бюджетної ефективності.

49. Оцінювання роботи центральних органів виконавчої влади щодо залучення інвестицій, здійснення заходів з поліпшення інвестиційного клімату у відповідних галузях економіки та регіонах здійснюється за показниками:

- а) загальний обсяг інноваційних витрат на технологічні інновації;
- б) валовий регіональний продукт на одну особу;
- в) наявний дохід на одну особу;
- г) кількість кредитних спілок.

50. Напрямами вдосконалення механізму реалізації регіональної економічної політики є:

- а) розроблення нової стратегії державної регіональної економічної політики, яка б дала змогу прискорити економічні перетворення в державі;
- б) визначення перспективних напрямків державної регіональної економічної політики з урахуванням процесів глобалізації та регіоналізації;
- в) формування ефективного регіонального господарського механізму з широким використанням програмно-цільового методу управління регіональним розвитком;
- г) всі відповіді вірні.

Завдання 2. З'єднайте частини А і Б табл. 8.1 таким чином, щоб розподілити за базовими групами методи державного регулювання соціально-економічного розвитку регіонів.

Таблиця 8.1 – Вихідні дані для завдання 2

А		Б	
1	Адміністративно-правові	1	розробка комплексного прогнозу економічного і соціального розвитку
2	Економічні	2	цінова політика
		3	розробка регіональних програм
		4	податкова політика
		5	квоти та ліцензії
		6	дотації, субсидії та субвенції
		7	державні закупівлі та контракти

Завдання 3. На підставі вихідних даних, що надаються викладачем, виявити особливості державного фінансування соціально-економічного розвитку регіонів України. Здійснити типологізацію (табл. 8.2) та ранжирування (табл. 8.3) регіонів за переважуючою моделлю державного фінансування соціально-економічного розвитку.

Таблиця 8.2 – Державне фінансування соціально-економічного розвитку регіонів України

<i>Регіони</i>	<i>Перераховано в державний бюджет, млрд. грн.</i>	<i>Отримано з державного бюджету, млрд. грн.</i>	<i>Коефіцієнт відповідності державного фінансування</i>	<i>Тип регіону (донор, бенефіціар, реципієнт)</i>
1	2	3	$4 = 3 / 2$	5
Автономна Республіка Крим				
Вінницький				
Волинський				
Дніпропетровський				
Донецький				
Житомирський				
Закарпатський				
Запорізький				

1	2	3	4	5
Івано-Франківський				
Київський				
Кіровоградський				
Луганський				
Львівський				
Миколаївський				
Одеський				
Полтавський				
Рівненський				
Сумський				
Тернопільський				
Харківський				
Херсонський				
Хмельницький				
Черкаський				
Чернівецький				
Чернігівський				

За значенням коефіцієнта відповідності державного фінансування регіон ідентифікується як *регіон-донор*, *регіон-бенефіціар* чи *регіон-реципієнт*. Регіон визнається як *регіон-донор*, якщо значення коефіцієнта відповідності державного фінансування є значно меншим за 1. Регіон визнається як *регіон-бенефіціар*, якщо значення коефіцієнта відповідності державного фінансування є близьким до 1. Регіон визнається як *регіон-реципієнт*, якщо значення коефіцієнта відповідності державного фінансування є значно більшим за 1.

Таблиця 8.3 – Ранжирування регіонів України за особливостями державного фінансування соціально-економічного розвитку

<i>Ранг</i>	<i>Регіони-донори</i>	<i>Регіони-бенефіціари</i>	<i>Регіони-реципієнти</i>
1			
2			
...			
<i>n</i>			

Ранжирування регіонів України за переважаючою моделлю державного фінансування соціально-економічного розвитку здійснюється за значеннями коефіцієнта відповідності державного фінансування: для регіонів-донорів – від мінімального значення (найвищий ранг присвоюється регіону з найменшим значенням коефіцієнту відповідності державного фінансування), для регіонів-бенефіціарів і регіонів-реципієнтів – від максимального значення (найвищий ранг присвоюється регіону з найбільшим значенням коефіцієнту відповідності державного фінансування).

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Законодавчі акти:

1. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» від 8 вересня 2005 року № 2850-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2850-15>. – Заголовок з екрану.

2. Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 5 лютого 2015 року № 156-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/156-19>. – Заголовок з екрану.

3. Закон України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» від 13 жовтня 1992 року № 2673-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2673-12>. – Заголовок з екрану.

4. Закон України «Про транскордонне співробітництво» від 24 червня 2004 року № 1861-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1861-15>. – Заголовок з екрану.

Базова література:

5. Каїра З.С. Розміщення виробничих сил: стратегія та практика: навч. посібник / З.С. Каїра, А.І. Омелянчук, О.С. Поважний. – Донецьк: Альфа-прес, 2006. – 320 с.

6. Лишиленко В.І. Регіональна економіка: підручник / В.І. Лишиленко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 384 с.

Додаткова література:

7. Аванесова Н.Е. Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка: підручник / Н.Е. Аванесова. – Х.: Щедра садиба плюс, 2015. – 223 с.

8. Богословська А.В. Регіональна економіка: навч. посібник / А.В. Богословська, О.С. Кваша. – Миколаїв: Видавець Ємельянова Т.В., 2018. – 488 с.

9. Буряковський В.В. Регіональна економіка: навч. посібник / В.В. Буряковський, О.М. Грабчук. – Суми: Папірус, 2011. – 355 с.
10. Гладкий О.В. Менеджмент розміщення продуктивних сил і регіональної економіки: навч. посібник / О.В. Гладкий. – К.: Київський університет, 2014. – 254 с.
11. Дадашев Б.А. Регіональна економіка: навч. посібник / Б.А. Дадашев, В.П. Гордієнко, В.В. Обливанцов. – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 202 с.
12. Джаман М.О. Теорія економіки регіонів: навч. посібник / М.О. Джаман. – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 384 с.
13. Димченко О.В. Регіональна економіка: навч. посібник / О.В. Димченко, Н.М. Матвеева, С.М. Гайденко. – Х.: ХНАМГ, 2010. – 221 с.
14. Журавель В.В. Регіональна економіка: підручник / В.В. Журавель, О.В. Поспелов, Г.П. Рекурн, В.Б. Родченко. – Х.: ХНАМГ, 2011. – 271 с.
15. Завадських Г.М. Регіональна економіка: навч. посібник / Г.М. Завадських. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. – 555 с.
16. Зінь Е.А. Регіональна економіка: підручник / Е.А. Зінь. – К.: «ВД «Професіонал», 2007. – 528 с.
17. Іщук С.І. Регіональна економіка: Теорія. Методи. Практика: підручник / С.І. Іщук, О.В. Гладкий. – К.: Знання, 2013. – 447 с.
18. Квач Я.П. Регіональна економіка: навч. посібник / Я.П. Квач, О.Г. Борисов, К.С. Колеснікова. – Одеса: Фенікс, 2012. – 204 с.
19. Ковтун О.І. Регіональна економіка: навч. посібник для самост. вивч. дисципліни / О.І. Ковтун. – Львів: Новий Світ, 2012. – 162 с.
20. Конащук В.Л. Регіональна економіка. Ч. 1: навч.-метод. посібник / В.Л. Конащук. – Запоріжжя: ЗДІА, 2009. – 190 с.
21. Конащук В.Л. Регіональна економіка. Ч. 2: навч.-метод. посібник / В.Л. Конащук. – Запоріжжя: ЗДІА, 2009. – 180 с.
22. Манів З.О. Регіональна економіка: навч. посібник / З.О. Манів, І.М. Луцький, С.З. Манів. – Львів: Магнолія 2006, 2011. – 639 с.

23. Мартусенко І.В. Регіональна економіка: підручник / І.В. Мартусенко, Б.В. Погріщук. – Тернопіль: Крок, 2015. – 626 с.
24. Матвейчук Л.О. Регіональна економіка: навч.-метод. посібник / Л.О. Матвейчук. – Кам'янець-Подільський: Сисин Я.І.: Абетка, 2015. – 135 с.
25. Пак Н.Т. Регіональна економіка: навч. посібник / Н.Т. Пак. – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2015. – 325 с.
26. Посилкіна О.В. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: навч. посібник / Посилкіна О.В., Доровський О.В., Баран Н.Й., Літвінова О.В. – Х.: Вид-во НФаУ, 2014. – 238 с.
27. Регіональна економіка: підручник / О.М. Бандурка та ін.; за заг. ред. О.М. Бандурки, О.В. Носової. – Х.: Золота миля, 2016. – 333 с.
28. Регіональна економіка: навч. посібник / В.М. Василенко та ін.; за ред. Василенка В.М. – Київ; Донецьк: Ландон-XXI, 2014. – 632 с.
29. Регіональна економіка: навч. посібник / В.В. Гончаров та ін. – К.: КНУБА, 2016. – 203 с.
30. Регіональна економіка: навч. посібник / Збарський В.К. та ін.; за ред. В.К. Збарського, В.І. Мацибори. – 2-е вид., допов. і перероб. – К.: Компринт, 2014. – 362 с.
31. Регіознавство: підручник / В.В. Копійка та ін.; за заг. ред. Л.В. Губерського і В.А. Смолія. – К.: Київський університет, 2014. – 638 с.
32. Савченко В.Ф. Регіональна економіка: навч. посібник / В.Ф. Савченко. – 2-ге вид, перероб. і доп. – Чернігів: ЧДІЕУ, 2013. – 344 с.
33. Топчієв О.Г. Регіоналістика: географічні основи регіонального розвитку і регіональної політики: навч. посібник / О.Г. Топчієв, Д.С. Мальчикова, В.В. Яворська. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. – 370 с.
34. Швець І.Ю. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика: навч. посібник / І.Ю. Швець, Ю.Ю. Швець. – Сімферополь: ДІАЙПІ, 2013. – 316 с.

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання практичних занять
з дисципліни «Регіональна економіка»
для студентів денної та заочної форми навчання
спеціальностей 051 «Економіка»,
292 «Міжнародні економічні відносини»

Укладач: ШЕВЧЕНКО Інна Юріївна

Відповідальний за випуск

Іванілов О.С.

В авторській редакції

Комп'ютерна верстка _____

План _____, поз. _____

Підписано до друку _____ р. Формат 60×84 1/16. Папір газетний.

Гарнітура Times New Roman Cyr. Віддруковано на ризографі.

Ум. друк. арк. _____. Обл.-вид. арк. _____.

Зам. № _____. Наклад _____ прим. Ціна договірна.

ВИДАВНИЦТВО

Харківського національного автомобільно-дорожнього університету

Видавництво ХНАДУ, 61002, Харків-МСП, вул. Ярослава Мудрого, 25

Тел./факс: (057) 700-38-64; 707-37-03, e-mail: rio@khadi.kharkov.ua

Свідоцтво Державного комітету інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції. Серія ДК № 897 від 17.04.2002 р.